

คู่มือ

สำหรับเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมือง

ภายใต้โครงการพัฒนารูปแบบการเลี้ยงและการจัดการ

ที่ลดความเสี่ยงต่อโรคไข้หวัดนก

และโรคระบาดอื่นในไก่พื้นเมือง

การเลี้ยงและป้องกันโรคใน ไก่พื้นเมือง

คู่มือ การเลี้ยงและป้องกันโรคในไก่พื้นเมือง

ลิขสิทธิ์

กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
www.dld.go.th

จัดพิมพ์โดย

สำนักควบคุม ป้องกันและบำบัดโรคสัตว์
กรมปศุสัตว์

พิมพ์ครั้งที่ 3

จำนวน 100,000 เล่ม

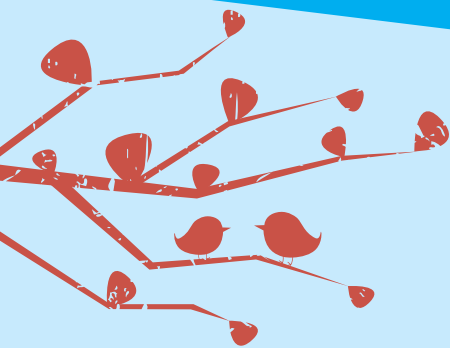
ผู้เรียบเรียง

ครั้งที่ 3

น.สพ.วัชรพงษ์ สุดดี
น.สพ.ณัฐวุฒิ จิระ
น.สพ.พีรพจน์ มั่นคง
สพ.ญ.วชิราพร แสนสม
นายพงษ์ศักดิ์ เชื้อนแก้ว
นางสาวฉัตรอรุณ พัฒแก้ว
นางสาวสิรินมาศ สุดดี

พิมพ์ที่

ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด
44/16-17 ถ.เลี้ยงเมืองนนทบุรี ต.ตลาดขวัญ อ.เมือง จ.นนทบุรี 11000
โทร. 0 2525 4807-9, 0 2525 4853-4 โทรสาร 0 2525 4855

คำนำ

ไก่พื้นเมืองเป็นสัตว์ปีกอีกชนิดหนึ่ง ที่อยู่คู่กับเกษตรกรไทยมาอย่างช้านาน เกษตรกรนิยมเลี้ยงไว้หลังบ้านเพื่อการบริโภคในครัวเรือนและค้าขาย รวมไปถึงการเลี้ยงเพื่อเป็นเกมสันทนาการ เช่น การชนไก่หรือประกวดไก่สวยงาม สำหรับการเลี้ยงแบบปล่อยบริเวณบ้านนั้น เป็นการเลี้ยงแบบง่ายๆ ปล่อยให้ไก่พื้นเมืองออกหากินเอง อาจมีเล้าหรือโรงเรือนไว้ให้ไก่อาศัยไว้หลบแดดหลบฝน แต่ก็ยังพบเกษตรกรบางส่วนที่ยังคงเลี้ยงไก่พื้นเมืองให้ออนตามต้นไม้หรือใต้ถุนบ้าน ทำให้มีความเสี่ยงต่อการเกิดโรคระบาดจากเชื้อพาหะต่างๆ

สืบเนื่องจากปัญหาการระบาดของโรคไข้หวัดนกในปี 2547 ส่งผลกระทบหลายด้าน มีการทำลายเพื่อตัดวงจรการแพร่ระบาดของโรค ความรุนแรงของปัญหายังส่งผลไปถึงการติดเชื้อสู่คน ทำให้มีผู้เสียชีวิตและเจ็บป่วยจำนวนมาก ในขณะเดียวกันเศรษฐกิจของประเทศก็ได้รับผลกระทบจากปัญหาการระงับการนำเข้า-ส่งออกสัตว์ปีก ทางกรมปศุสัตว์ได้ตระหนักถึงปัญหาและผลกระทบที่ตามมา จึงได้จัดทำคู่มือ การเลี้ยงและป้องกันโรคในไก่พื้นเมือง เล่มนี้ขึ้นมาเพื่อเป็นแนวทางถ่ายทอดความรู้ให้เกษตรกรได้ศึกษา ทำความเข้าใจถึงสาเหตุและวิธีการป้องกันโรค รวมไปถึงการดูแลสุขภาพสัตว์ที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ เกษตรกรสามารถนำไปปรับระบบการเลี้ยงไก่พื้นเมืองของตนเอง ทางคณะผู้จัดทำได้รวบรวมศึกษาความรู้จากงานวิจัย จึงหวังว่า คู่มือ การเลี้ยงและป้องกันโรคในไก่พื้นเมือง เล่มนี้ จะเป็นหนังสืออีกเล่มหนึ่งที่จะช่วยให้เกษตรกรสามารถเลี้ยงไก่พื้นเมืองให้ปลอดภัยจากโรคต่างๆ นำมาซึ่งความสำเร็จในอาชีพต่อไป

ผู้จัดทำ

กรกฎาคม 2558

สารบัญ

หน้า

1. พันธุ์ไก่พื้นเมือง.....	1
2. การเลี้ยงไก่พื้นเมือง	
- ไก่พื้นเมือง อายุ 0 - 6 สัปดาห์.....	2
- ไก่พื้นเมืองระยะเจริญเติบโต อายุ 7 - 16 สัปดาห์.....	3
- ไก่สาว อายุ 17 - 26 สัปดาห์.....	4
- ไก่พ่อแม่พันธุ์ อายุ 26 - 72 สัปดาห์.....	10
3. การปรับปรุงพันธุ์ไก่พื้นเมือง.....	13
4. แผนผังผสมพันธุ์.....	13
5. การคัดเลือกพันธุ์.....	14
6. ต้นทุนการผลิตไก่พื้นเมือง.....	14
7. การวางผังโรงเรือน.....	15
8. โรคที่สำคัญและการป้องกันโรคในไก่พื้นเมือง	
- โรคไข้หวัดนก (Avian Influenza).....	17
- โรคนิวคาสเซิล (Newcastle Disease).....	21
- โรคฝีดาษ (Fowl Pox).....	22
- โรคคอหิวด์เปิด-ไก่ (Fowl Cholera).....	23
- โรคซีขาว (Pullorum Disease).....	24
9. การป้องกันโรคในฟาร์มสัตว์ปีกพื้นเมือง.....	25
10. วิธีการทำความสะอาดและทำลายเชื้อโรคในเล้าไก่และโรงเรือน.....	27
11. ยาฆ่าเชื้อที่ใช้ในการควบคุมและลดการกระจายเชื้อโรค.....	28
12. การทำวัคซีนในสัตว์ปีก	
- ข้อควรทราบก่อนการทำวัคซีน.....	29
- โปรแกรมวัคซีนสำหรับไก่พื้นเมือง.....	31
- การเตรียมอุปกรณ์ก่อนทำวัคซีน.....	31
- ตำแหน่งที่ฉีดวัคซีน.....	33
13. สิ่งที่เกษตรกรต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัด.....	34
14. การป้องกันโรคในสัตว์ปีกสำหรับผู้บริโภค.....	35
15. การป้องกันโรคในสัตว์ปีกสำหรับผู้ซื้อสัตว์ปีกมีชีวิต.....	36
16. การป้องกันโรคในสัตว์ปีกในโรงฆ่าสัตว์ปีก.....	36

คู่มือ การเลี้ยงและป้องกันโรค ในไก่พื้นเมือง

พันธุ์ไก่พื้นเมือง

ไก่พื้นเมืองในชนบทหมู่บ้านต่างๆ มีหลากหลายพันธุ์ เช่น ไก่แจ้ ไก่ฮูก ไก่ตะเภา ไก่เบตง และไก่ชน โดยทั่วไปส่วนใหญ่แล้ว ไก่พื้นเมืองในหมู่บ้านจะเป็นสายพันธุ์ไก่ชน สังเกตได้จากแม่ไก่จะมีขนดำ หน้าดำ และแข้งดำ หงอนหิน แต่จะมีแม่พันธุ์บางส่วนที่มีสีเทา สีทอง แต่หงอนก็ยังเป็นหงอนหิน ซึ่งก็เป็นลักษณะหงอนของไก่ชนอยู่ เหตุที่เกษตรกรนิยมเลี้ยงไก่พื้นเมืองสายพันธุ์ไก่ชน เพราะว่าไก่ชนจะมีรูปร่างใหญ่และยาว เจริญเติบโตดี และแม่พันธุ์ก็ไข่ดก เนื่องจากนักผสมพันธุ์ไก่ชนได้คัดเลือกลักษณะดีเด่นไว้อย่างต่อเนื่องนับร้อยปีมาแล้ว เกษตรกรเพื่อนบ้านจะขอซื้อ ขอยืมหรือขอไปขยายพันธุ์แบบเป็นคนรู้จักมักคุ้นกัน จึงทำให้สายพันธุ์ไก่ชนได้แพร่ขยายพันธุ์มากกว่าไก่พื้นเมืองอื่นๆ ถ้าวิเคราะห์ในด้านพันธุศาสตร์พบว่าไก่พื้นเมืองในหมู่บ้านทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เลี้ยงปล่อยตามธรรมชาติการเจริญเติบโตในระยะอายุ 4 เดือนแรก เฉลี่ยใกล้เคียงกันมาก คือ เติบโตวันละประมาณ 9-1 กรัม เท่านั้น แสดงให้เห็นว่าไก่พื้นเมืองเหล่านี้เป็นสายพันธุ์เดียวกันถ้าหากไม่คำนึงถึงสีของขน อย่างไรก็ดี กรมปศุสัตว์ได้ทำการวิจัยผสมพันธุ์คัดพันธุ์ไก่พื้นเมืองมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2532 โดยเริ่มจากสายพันธุ์ไก่ชนจาก 17 จังหวัด ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แต่การปรับปรุงพันธุ์ไม่ได้เน้นในด้านการชนแต่เน้นในด้านการเจริญเติบโต และไข่ดก

เพื่อให้สามารถขยายพันธุ์ได้รวดเร็ว สำหรับไก่ชนไทยแท้สีขนแยกได้หลากหลายถึง 17 สีขน เช่น เหลืองหางขาว ประดู่หางดำ เหลืองเลา ประดู่เลา แสมดำ เป็นต้น

การเลี้ยงไก่พื้นเมือง

ไก่พื้นเมือง อายุ 0-6 สัปดาห์

ลูกไก่ที่จะเลี้ยงขุนขายเนื้อส่งตลาด หรือพวกที่เลี้ยงไว้ทำพันธุ์ในอนาคตนั้น จำเป็นจะต้องมีการดูแลและเลี้ยงดูอย่างดี เริ่มจากลูกไก่ออกจากตู้ฟักให้นำไปกกด้วยเครื่องกกลูกไก่เพื่อให้ไก่อบอุ่นด้วยอุณหภูมิ 95 °F (องศาฟาเรนไฮต์) ในสัปดาห์ที่ 1 แล้วลดอุณหภูมิลงสัปดาห์ละ 5 °F (องศาฟาเรนไฮต์) กกลูกไก่เป็นเวลา 3-4 สัปดาห์ ลูกไก่ 1 ตัว ต้องการ

พื้นที่ในหึ่งกกลูกไก่ 0.5 ตารางฟุต หรือเท่ากับ 22 ตัว ต่อตารางเมตร การกกลูกไก่ให้ดูแลอย่างใกล้ชิดถ้าหากอากาศร้อนเกินไปให้ดับไฟกก เช่น กลางวันใกล้เที่ยงและบ่ายๆ ส่วนกลางคืนจะต้องให้ไฟกกตลอดคืน ในระหว่างกกจะต้องมีน้ำสะอาดให้กินตลอดเวลา และวางอยู่ใกล้รางอาหาร ทำความสะอาดภาชนะใส่น้ำวันละ 2 ครั้ง คือ เช้าและบ่าย ลูกไก่ 100 ตัว ต้องการรางอาหารที่กินได้ทั้งสองข้างยาว 6 ฟุต และชวดน้ำขนาด 1 แกลลอน จำนวน 3 ชวด ทำวัคซีนป้องกันโรคนิวคาสเซิล โรคหลอดลมอักเสบติดต่อกและฝีดาษ ทำวัคซีนทั้ง 3 ชนิดตามโปรแกรมวัคซีนท้ายเล่ม

การกกลูกไก่พื้นเมืองอายุ 0-3 สัปดาห์ เพื่อให้ความอบอุ่น

ลูกไก่พื้นเมืองอายุ 2 สัปดาห์

การให้อาหารลูกไก่ระยะกก (1-14 วันแรก) ควรให้อาหารบ่อยครั้งใน 1 วัน อาจแบ่งเป็นตอนเช้า 2 ครั้ง ตอนบ่าย 2 ครั้ง และตอนค่ำอีก 1 ครั้ง การให้อาหารบ่อยครั้งจะช่วยกระตุ้นให้ไก่กินอาหารดีขึ้น อีกทั้งอาหารจะใหม่สดเสมอ จำนวนอาหารที่ให้ต้องไม่ให้อย่างเหลือเพื่อจนเหลือล้นราง ซึ่งเป็นเหตุให้ตกหล่นมาก ปริมาณอาหารที่ให้ในแต่ละสัปดาห์ และน้ำหนักไก่โดยเฉลี่ยแสดงไว้ในตารางที่ 1

อาหารผสมที่ให้ในระยะ 0-6 สัปดาห์นี้ มีโปรตีน 18% พลังงานให้ประโยชน์ได้ 2,900 กิโลแคลอรี/กก. แคลเซียม 0.8% ฟอสฟอรัส 0.4% เกลือ 0.5% (ดังตารางที่ 2)

ตารางที่ 1 น้ำหนักและจำนวนอาหารผสมที่ใช้เลี้ยงลูกไก่พื้นเมืองอายุ 0-6 สัปดาห์

อายุลูกไก่	น้ำหนักตัว (กรัม/ตัว)	จำนวนอาหารที่ให้ (กรัม/ตัว)	อัตราแลกเนื้อ (กก.)	การจัดการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
สัปดาห์ที่ 1	49	7	0.86	- ทำวัคซีนป้องกันโรคนิวคาสเซิล
สัปดาห์ที่ 2	76	11	1.46	- หลอดลมอักเสบติดต่อก และฝีดาษ
สัปดาห์ที่ 3	115	21	2.18	
สัปดาห์ที่ 4	185	30	2.45	- อัตราการตายไม่เกิน 3%
สัปดาห์ที่ 5	250	32	2.46	- ชั่งน้ำหนักเฉลี่ยเมื่อสิ้นสัปดาห์โดย
สัปดาห์ที่ 6	370	33	2.48	การสุ่มตัวอย่าง 10% เพื่อหาค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบกับตารางมาตรฐาน

ไก่พื้นเมืองระยะเจริญเติบโต อายุ 7-16 สัปดาห์

การเลี้ยงไก่ระยะเจริญเติบโตระหว่าง 7-16 สัปดาห์ เป็นการเลี้ยงบนพื้นดินปล่อยฝูงๆ ละ 100-200 ตัว ในอัตราส่วนไก่ 1 ตัว ต่อพื้นที่

1.4 ตารางฟุต หรือไก่ 8 ตัว ต่อตารางเมตร พื้นคอกรองด้วยแกลบหรือวัสดุ ดูดซับความชื้นได้ดี การเลี้ยงไก่ระยะนี้ไม่ต้องแยกไก่ตัวผู้ออกจากไก่ตัวเมีย เลี้ยงปนกันได้ การเลี้ยงที่มีวัตถุประสงค์เพื่อขายเป็นไก่เนื้อพื้นเมือง จะต้องเลี้ยงแบบให้อาหารกินเต็มที่ มีอาหารในถังและรางอาหารตลอดเวลา เพื่อเร่งการเจริญเติบโตให้น้ำหนักตามที่ตลาดต้องการ ให้น้ำสะอาดกินตลอดเวลา ทำความสะอาดรางน้ำ วันละ 2 ครั้ง คือ เช้าและบ่าย ลูกไก่ระยะนี้ต้องการ รางอาหารที่มีลักษณะยาวที่กินได้ทั้งสองข้าง ยาว 4 นิ้วต่อไก่ 1 ตัว หรือ รางอาหารชนิดถังที่ใช้แขวนจำนวน 3 ถังต่อไก่ 100 ตัว ต้องการรางน้ำ อัตโนมัติน้ำยาว 4 ฟุต หรือน้ำ 24-32 ลิตร ต่อไก่ 100 ตัว ฉีดวัคซีนป้องกัน โรคนิวคาสเซิล ฉีดเมื่อลูกไก่อายุครบ 8 สัปดาห์

ไก่สาว อายุ 17-26 สัปดาห์

การเลี้ยงไก่สาว อายุ 17-26 สัปดาห์ เลี้ยงในคอกบนพื้นดินแบบเลี้ยง ปล່อยเป็นฝูงๆ ละ 100-150 ตัว พื้นที่ 1 ตารางเมตรเลี้ยงไก่สาวได้ 5-6 ตัว ถ่ายพยาธิภายในด้วยยาประเภทพิเพอราซีน อาบน้ำยาฆ่าเหา ไรไก่ โดย ใช้ยาฆ่าแมลงชนิดผงชื่อ เซฟวิน 85 ตวงยา 3 ช้อนแกงต่อน้ำ 20 ลิตร หรือ ใช้ยาอาซุนโทนหรืออนุกวอนก็ได้ นำไก่ลงจุ่มน้ำยาให้ขนเปียกจนทั่วลำตัว และก่อนนำไก่ขึ้นจากน้ำยา ให้จับหัวไก่จุ่มลงในน้ำก่อนหนึ่งครั้งเป็นอันเสร็จ วิธีการฆ่าเหา ไรไก่

การเลี้ยงไก่สาวต้องควบคุมจำนวนอาหารที่ให้กิน สุ่มชั่งน้ำหนัก ทุกๆ สัปดาห์ เปรียบเทียบตารางมาตรฐาน ให้น้ำกินตลอดเวลา คัดไก่ป่วย ออกจากฝูงเมื่อเห็นไก่แสดงอาการผิดปกติ ทำความสะอาดคอกและกลับ แกลบหรือวัสดุรองพื้นเสมอๆ เมื่อเห็นว่าพื้นคอกเปียกชื้น และ คอกไก่ต้อง สามารถระบายอากาศได้ดี คอกไก่ไม่ควรจะมีดีท๊อป อับลม อับแสง

ตารางที่ 2 ส่วนประกอบของอาหารลูกไก่พื้นเมืองอายุ 0-6 สัปดาห์

ส่วนประกอบในอาหาร	% ในอาหารผสม	สูตรอาหารผสม (กก.)		
		วัตถุดิบ	1	2
โปรตีน	18	ข้าวโพด	63.37	56.75
กรดอะมิโนที่จำเป็น		รำละเอียด	10	15
ไลซีน	0.95	กากถั่วเหลือง	10.88	21
เมทไธโอนีน + ซีสตีล	0.63	ใบกระถินป่น	4	-
ทริปโตเฟน	0.2	ปลาป่น (55%)	10	5
ทรีโอนีน	0.69	เปลือกหอย	1	0.5
ไอโซลูซีน	0.81	ไคแคลเซียม	-	1
อาร์จินีน	1.15	เกลือ	0.5	0.5
ลูซีน	1.65	พรีมิกซ์ลูกไก่	0.25	0.25
เฟนิลอะลานีน + ไทโรซีน	1.55	รวม	100	100
ฮีสติดีน	0.46	หมายเหตุ 1. ข้าวโพด ข้าวฟ่าง และปลายข้าว ใช้แทนกันได้ 2. ถั่วพุ่ม ถั่วเขียว ถั่วเหลือง ก่อนใช้แช่น้ำเดือด นาน 15-20 นาทีตากแดด และบดผสมอาหารต่อไป		
เวอรีน	0.94			
ไกลซีน + เซรีน	0.7			
คุณค่าทางโภชนา				
พลังงานใช้ประโยชน์ได้				
(กิโลแคลอรี/กก.)	2,900			
แคลเซียม	0.8			
ฟอสฟอรัส	0.4			
เกลือ	0.5			
ไวตามิน-แร่ธาตุ	++			

รูป การให้แสงสว่าง

การให้แสงสว่างต้องให้ไม่เกิน 11-12 ชั่วโมง ถ้าให้แสงสว่างมากกว่านี้จะทำให้ไก่ไข่เร็วขึ้นก่อนกำหนด และอัตราการไข่ทั้งปีไม่ดี แต่จะดีเฉพาะใน 4 เดือนแรกเท่านั้น ปกติแสงสว่างธรรมชาติ 8-12 ชั่วโมง ก็เพียงพอ

ตารางที่ 3 แสดงน้ำหนักมีชีวิตและจำนวนอาหารที่เลี้ยงของไก่รุ่นพื้นเมือง อายุ 7-16 สัปดาห์

อายุไก่ (สัปดาห์)	น้ำหนักตัว (กรัม/ตัว)	จำนวนอาหาร (กรัม/ตัว/วัน)	อัตราแลกเปลี่ยน	การจัดการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
7	443	38	2.5	
8	363	56	2.56	
9	676	50	2.62	
10	872	55	2.75	
11	901	57	2.79	- ฉีดวัคซีนนิวคาสเซิล และ
12	1,146	64	2.8	อหิวาต์ไก่พร้อมหยอดวัคซีน
13	1,248	66	2.97	หลอดลมอักเสบติดต่อกัน
14	1,386	69	3.21	- ให้แสงสว่างไม่เกินวันละ
15	1,490	73	3.46	12 ชั่วโมง
16	1,689	80	3.5	- เปลี่ยนวัสดุรองพื้นทุกๆ รุ่น
				ที่นำไก่รุ่นใหม่เข้ามาเลี้ยง

ตารางที่ 4 แสดงส่วนประกอบของอาหารผสมสำหรับไก่รุ่นพื้นเมือง เพศผู้และเพศเมียอายุ 7-16 สัปดาห์

ส่วนประกอบในอาหาร	% ในอาหารผสม	สูตรอาหารผสม (กก.)		
		วัตถุดิบ	1	2
โปรตีน	14.4	ข้าวโพด	73	63.75
กรดอะมิโน		รำละเอียด	5	18
ไลซีน	0.69	ใบกระถิน	4	-
เมทไธโอนีน + ซิสทีน	0.54	กากถั่วเหลือง 44%	12.25	11
ทริปโตเฟน	0.15	ถั่วเหลืองเม็ด	-	-
ทรีโอนีน	0.54	ปลาป่น 55%	3	5
ไอโซลูซีน	0.62	เปลือกหอยป่น	1	0.5
อาร์จินีน	0.87	ไดแคลเซียมฟอสเฟต	1	0.5
ลูซีน	1.42	เกลือป่น	0.5	0.5
เฟนิลอะลานีน+ไทโรซีน	1.24	ฟรังก์ซ์	0.25	0.25
ฮีสติดีน	0.38	รวม	100	100
เวอรีน	0.76	หมายเหตุ		
ไกลซีน + เซรีน	0.58			
คุณค่าทางโภชนา				
พลังงาน (M.E.Kcal/Kg)	2,900-3,000			
แคลเซียม	0.85			
ฟอสฟอรัส	0.53	- ปลายข้าว ข้าวโพดและข้าวเปลือก ก็ใช้แทนกันได้ - ถั่วเหลืองเม็ดต้องต้มสุกก่อนใช้ - สมุนไพรมีส่วนผสม เช่นเดียวกับ ตารางที่ 2		
เกลือ	0.5			

ตารางที่ 5 แสดงน้ำหนักไก่สาว จำนวนอาหารที่จำกัดให้กินและวิธีการจัดการอื่นที่เกี่ยวข้องสำหรับไก่สาวอายุ 17-26 สัปดาห์

อายุไก่สาว (สัปดาห์)	น้ำหนักตัว (กรัม/ตัว)	จำนวนอาหารที่ใช้ (กรัม/ตัว/วัน)	การจัดการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
17	1,662	68	- ถ่ายพยาธิและอาบน้ำฆ่าเหา ไรไก่ ก่อนแม่ไก่เริ่มไข่ - ให้แสงสว่างไม่เกิน 11-12 ชั่วโมง - แม่ไก่เริ่มไข่ ให้แสงสว่างวันละ 14 - 16 ชั่วโมง - จำกัดอาหารให้กินไม่เกินตัวละ 80 กรัม/ตัว/วัน
18	1,737	70	
19	1,784	70	
20	1,861	70	
21	1,870	70	
22	1,880	70	
23	1,889	80	
24	1,898	80	
25	1,980	80	
26	1,918	80	

การให้อาหารไก่สาวแบบขังคอก จะต้องจำกัดให้ไก่สาวกินตามตารางที่ 5 พร้อมทั้งตรวจสอบน้ำหนักไก่ทุกๆ สัปดาห์ ให้อาหารวันละ 2 ครั้ง เวลา 07.00-08.00 น. และบ่ายเวลา 14.00-15.00 น. ให้น้ำกินตลอดเวลา และทำความสะอาดรางน้ำเข้าและบ่ายเวลาเดียวกับที่ให้อาหาร อาหารที่ใช้เลี้ยงไก่สาวเป็นอาหารที่มีโปรตีน 12% พลังงานใช้ประโยชน์ได้ 2,900-3,000 กิโลแคลอรี แคลเซียม 0.9% ฟอสฟอรัส 0.45% เกลือ 0.5% และอุดมด้วยแร่ธาตุวิตามินที่ต้องการ ตามตารางที่ 6

ตารางที่ 6 แสดงส่วนประกอบของอาหารไก่สาวอายุ 17-26 สัปดาห์ และสูตรอาหาร

ส่วนประกอบในอาหาร	% ในอาหารผสม	สูตรอาหารผสม (กก.)			
		วัตถุดิบ	1	2	2
โปรตีน	12	ข้าวเปลือก	-	-	62
กรดอะมิโน		ข้าวโพด	76	67.5	-
ไลซีน	0.53	รำละเอียด	10	20	18
เมทไธโอนีน + ซีสตีล	0.48	กากถั่วเหลือง	7	5	-
ทริปโตเฟน	0.12	ถั่วเหลืองเมล็ด	-	-	16
ทรีโอนีน	0.45	ปลาป่น	-	5	-
ไอโซลูซีน	0.49	เปลือกหอยป่น	1	0.5	1.2
อาร์จินีน	0.68	ไดแคลเซียมฟอสเฟต	1	1	1.7
ลูซีน	1.27	เกลือป่น	0.25	0.5	0.5
เฟนิลอะลานีน+ไทโรซีน	1.04	พรีมิกซ์	0.5	0.25	0.25
เวอรีน	0.64	รวม	100	100	100
ไกลซีน + เซรีน	0.47	หมายเหตุ - ข้าวโพด ข้าวฟ่าง และปลายข้าวใช้แทนกันได้ - ถั่วเหลืองเมล็ด ก่อนใช้ต้มให้สุกก่อน โดยแช่น้ำเดือดนาน 15-20 นาที			
คุณค่าทางโภชนา					
พลังงาน (M.E.Kcal/kg)	2,900-3,000				
แคลเซียม	0.9				
ฟอสฟอรัส	0.45				
เกลือ	0.5				

ไก่พ่อแม่พันธุ์ อายุ 26-72 สัปดาห์

ไก่สาวจะเริ่มไข่ฟองแรกเมื่ออายุประมาณ 6-7 เดือน เมื่อไก่เริ่มไข่ให้เปลี่ยนสูตรอาหารใหม่ เพื่อให้มีโภชนาการเพิ่มขึ้น เพื่อให้นำไปสร้างไข่ รวมทั้งเพิ่มแร่ธาตุแคลเซียม จากเดิม 0.9% เป็น 3.75% ฟอสฟอรัส ใช้ประโยชน์ 0.35% *ส่วนไก่พ่อพันธุ์นั้นให้อาหารเช่นเดียวกับแม่ไก่ แต่มีแร่ธาตุแคลเซียมต่ำกว่า คือ 0.9% และฟอสฟอรัส 0.45% เท่าๆ กับ ในอาหารไก่รุ่นหนุ่มสาว*

แสงสว่างเกี่ยวข้องกับการสร้างฮอร์โมนที่ใช้ในกระบวนการผลิตไข่ของแม่ไก่และต้องให้แสงสว่างวันละ 14-15 ชั่วโมงติดต่อกัน การให้แสงสว่างมากนี้ไม่ดี เพราะทำให้ไก่ไข่ไม่เป็นเวลากะจัดกระจาย บางครั้งไข่กลางคืนจะจิกกันมาก ตื่นตกใจง่าย และมดลูกทะลักออกมาข้างนอก โดยเพิ่มเวลาให้แสงสว่างเพิ่มขึ้นสัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง จนถึงสุดท้ายวันละ 14-15 ชั่วโมง แล้วหยุดเพิ่มและรักษาระดับนี้ตลอดไปจนกว่าแม่ไก่จะหยุดไข่และปลดระวาง การให้แสงด้วยหลอดไฟนีออนให้ผลดีกว่าหลอดไฟที่มีไส้ทั้งสแตนท์ที่ใช้กันในบ้านเรือนทั่วไป

โดยใช้หลอดไฟนีออน 40 วัตต์ ต่อพื้นที่ 200 ตารางฟุต และวางหลอดไฟห่างจากกัน 10-14 ฟุต สำหรับเปิดไฟเสริมจากเวลา 18.00-21.00 น. ของทุกคืนเพื่อให้ได้แสงสว่างติดต่อกัน 14-15 ชั่วโมง

ตารางที่ 7 แสดงอัตราการใช้ สำหรับไก่พ่อแม่พันธุ์อายุ 26-72 สัปดาห์

อัตราการใช้ เดือนที่	อัตราการใช้ต่อเดือน (ฟอง)	กินอาหาร กรัม/ตัว/วัน
1	5	70
2	10	70
3	11	70
4	12	80
5	12	80
6	10	80
7	9	70
8	9	70
9	9	70
10	8	70
11	8	70
12	8	70
รวมไข่/น.น.อาหาร	111 ฟอง/ตัว/ปี	28.2 ก.ก./ปี/ตัว

ตารางที่ 8 สูตรอาหารแม่ไก่ผสมพันธุ์

วัตถุดิบ	สูตรอาหาร			โภชนาในอาหาร	ต้องการโภชนา
	1	2	3		
1. ข้าวโพด	60.5	63.5	66.06	1. โปรตีน	15-16
2. กากถั่วเหลือง (44%)	24	21	14.63	2. พลังงานใช้ประโยชน์ (กิโลแคลอรี/กก.)	2,900
3. ใบกระถินป่น	4	4	4	3. ไขมัน	3-4
4. ปลาป่น (55%)	-	-	5	4. เยื่อใย	4-5
5. เปลือกหอย	8.5	8.5	8.5	5. แคลเซียม	3.75
6. ไคแคลเซียม (P/18)	2.1	2.1	1	6. ฟอสฟอรัสใช้ได้	0.35
7. เกลือ	0.5	0.5	0.5	7. ไลโนลิค	1
8. เมทไธโอนีน	0.1	0.1	0.06	8. ไลซีน	0.71
9. ปริมิทซ์แม่ไก่ไข่	0.3	0.3	0.25	9. เมท+ซิส	0.61
10. สมุนไพร (กรัม)	180	180	180	10. ทริปโตเฟน	0.15

- หมายเหตุ**
- อาหารไก่พ่อพันธุ์ให้ลดเปลือกหอย และไคแคลเซียมลงเหลือ 1 กก. และเพิ่มข้าวโพดขึ้นทดแทน นอกนั้นคงเดิม
 - สมุนไพร 180 กรัม ผสมจากฟ้าทะลายโจร 144 กรัม + ขมิ้น 7 กรัม + ไพล 29 กรัม เป็นน้ำหนักแห้ง

การปรับปรุงพันธุ์ไก่พื้นเมือง

การที่จะเพิ่มมูลค่าของไก่พื้นเมืองได้ เราจะต้องมีพันธุ์ไก่ที่ดี โดยเฉพาะไก่ชนจะต้องเป็นพันธุ์ที่แข็งแรง ในภาคกลางนิยมไก่ชนที่มีรูปร่างใหญ่ น้ำหนักประมาณ 3 - 4.5 กก. แต่ในภาคเหนือจะนิยมไก่ชนขนาดเล็ก น้ำหนักไม่เกิน 3 กก. ส่วนภาคใต้จะนิยมไก่ชนที่มีเดือยแหลมคม และทุกภาคชอบไก่ชนเก่ง การที่ได้ไก่พันธุ์ดีราคาสูง เราจะต้องทำการปรับปรุงพันธุ์ด้วยตนเองอยู่อย่างต่อเนื่อง การปรับปรุงพันธุ์มีหลักการโดยสรุปอยู่ 2 หลัก ทำควบคู่กันเสมอๆ คือ หลักการจัดฝูงผสมพันธุ์ กับหลักการคัดเลือกพันธุ์

หลักการผสมพันธุ์ 2 แบบอย่างกว้างๆ คือ

1. การผสมพันธุ์ระหว่าง พ่อพันธุ์และแม่พันธุ์ที่ไม่เป็นญาติกัน
2. การผสมกันระหว่างญาติพี่น้องสายเลือดใกล้เคียงกัน หรือเรียกว่า การผสมพันธุ์แบบเลือดชิด อย่างไรก็ดี ในทางปฏิบัติเราจะหลีกเลี่ยงการผสมเลือดชิดค่อนข้างยาก เพราะเรามีจำนวนพ่อแม่พันธุ์จำกัด ในทางทฤษฎีก็ทำได้แต่อย่าให้เลือดชิดสูงเกิน 49% โดยเฉพาะการปรับปรุงพันธุ์ไก่ให้ได้เลือดบริสุทธิ์หรือพันธุ์แท้ เราจะผสมพันธุ์ให้มีเลือดชิดสูงถึง 49% ก็จะได้พันธุ์ใหม่ หรือพันธุ์ของเราเองซึ่งเป็นพันธุ์ไก่ที่มีคุณสมบัติเฉพาะพันธุ์

แผนผังผสมพันธุ์

หลังจากเราได้จำนวนพ่อและแม่พันธุ์ที่จะใช้สำหรับผลิตลูกเพื่อใช้ในการคัดเลือกพันธุ์ไว้ทดแทนในปีต่อไปแล้ว เราจำเป็นจะต้องวางแผนการผสมพันธุ์ว่าพ่อและแม่ตัวใดควรจะผสมกัน ทางวิชาการมีอยู่ 2 แบบ คือ ผสมแบบ 1 ต่อ 1 หรือ พ่อตัวหนึ่งผสมกับแม่หลายตัว เช่น 1 : 5 เป็นต้น

แต่ที่เราได้จำนวนพอมมา 10 ตัว แม่ 10 ตัว เราจึงควรวางแผนผังผสมแบบ 1 : 1 ดังนั้น เราจะได้ลูกผสมพันธุ์ทั้งหมด 10 คู่ ซึ่งทางวิชาการเราเรียกว่า 10 สายพันธุ์ ซึ่งต่อไปเราจะปรับปรุงพันธุ์โดยยึดเอา 10 สายพันธุ์เป็นหลักไปทุกๆ ปี และในแต่ละปี เราจะต้องผลิตลูกไก่คละเพศให้ได้คู่ละ 10-20 ตัว ในจำนวน 10-20 ตัวนี้ ให้คัดเลือกไว้ทำพันธุ์ทดแทนต่อไป 2 ตัว เป็นเพศผู้ และเพศเมียอย่างละครึ่ง รวมลูกไก่ที่จะต้องผลิตในแต่ละปีเพื่อใช้ในการคัดเลือกพันธุ์เท่ากับ 100-200 ตัว และคัดเลือกไว้ทำพันธุ์ 10-20% ของจำนวนไก่ทั้งหมด ซึ่งความเข้มข้นของการคัดพันธุ์ระดับนี้ จะทำให้การคัดเลือกเพื่อปรับปรุงพันธุ์ก้าวหน้าประสบผลสำเร็จ ในระยะเวลา 5-8 ปี

การคัดเลือกพันธุ์

การคัดเลือกพันธุ์เป็นวิธีการที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการปรับปรุงพันธุ์ คือ เราต้องการพันธุ์ไก่พื้นเมืองพันธุ์แท้ที่มีลักษณะ ดังนี้

1. รูปร่างใหญ่ สวยงาม น้ำหนักเมื่อโตเต็มที่ที่อายุ 5 - 6 เดือน เพศผู้หนัก 3.5 - 4 กก. เพศเมีย 2.5 - 3 กก. หรือตามขนาดของแต่ละท้องถิ่น
2. เพศผู้มีลักษณะเป็นไก่ชน
3. ชนเก่ง อดทน และฉลาด
4. สุขภาพสมบูรณ์ แข็งแรง และทนทานต่อโรคพยาธิ
5. เลี้ยงง่ายในสภาพชนบททั่วไป

ต้นทุนการผลิตไก่พื้นเมือง

ต้นทุนการผลิตไก่พื้นเมืองหนัก 1.5 กก./ตัว ราคาหน้าฟาร์ม

* ค่าลูกไก่	9 บาท
* ค่าอาหาร 1 : 35	44.1 บาท

* ค่าแรงงาน	1.44 บาท
* ค่ายา - วัคซีน	1.49 บาท
* ค่าน้ำ - ไฟฟ้า	0.58 บาท
* ค่าวัสดุ - อุปกรณ์โรงเรือน	1.08 บาท
* ค่าเสียโอกาสเงินทุน	0.9 บาท
* อื่น ๆ	21.0 บาท
รวม	79.59 บาท/ตัว
หรือ	44.22 บาท/กก.

การวางผังโรงเรือน

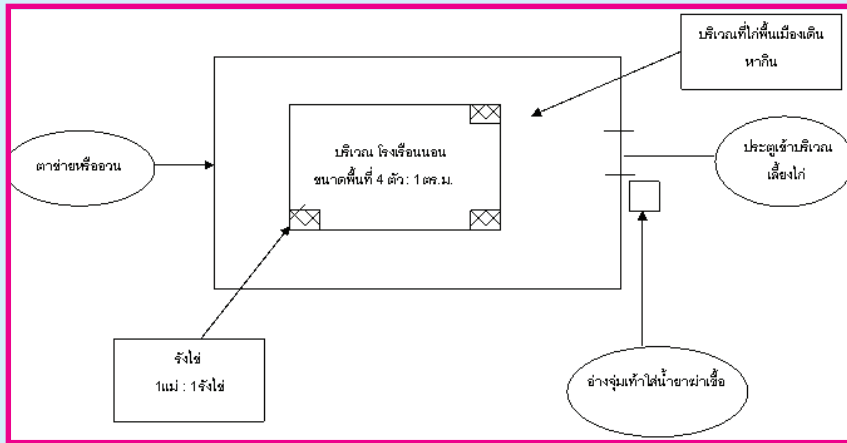
โรงเรือนไก่สามารถทำเป็นแบบง่ายๆได้ โดยอาศัยวัสดุที่มีในท้องถิ่น ไม่มีดทับและมีความสูงเพื่อที่จะให้ผู้เลี้ยงเข้าออกได้สะดวก

การสร้างโรงเรือนไก่จะมีจุดประสงค์หลักๆ ดังนี้ คือ

1. เป็นที่อยู่อาศัยในเวลากลางคืน
2. ใช้เป็นที่กักลูกไก่แทนแม่ไก่
3. เป็นที่ให้อาหารและน้ำในช่วงภาวะอากาศแปรปรวน เช่น ฝนตกหนัก
4. ใช้เป็นที่ขังไก่เพื่อการป้องกันโรค เช่น ทำวัคซีน หรือให้ยาต่างๆ
5. เป็นที่รวบรวมไก่สำหรับจับจำหน่าย

ขนาดของโรงเรือนขึ้นอยู่กับจำนวนไก่ ขนาดอายุของไก่ที่จะเลี้ยง เช่น ถ้าต้องการเลี้ยงเฉพาะระยะลูกไก่จนถึงระยะไก่รุ่นที่ได้น้ำหนักระหว่าง 1.5 - 2 กิโลกรัม จำนวนที่เลี้ยงได้นั้น จะใช้สัดส่วนประมาณ 8 ตัวต่อพื้นที่ 1 ตารางเมตร ดังนั้น ถ้าโรงเรือนมีขนาดกว้าง x ยาว ประมาณ 3 x 5 เมตร จะสามารถเลี้ยงไก่ได้ประมาณ 120 ตัว แต่ถ้าต้องการเลี้ยงเป็นพ่อและแม่พันธุ์ ควรใช้สัดส่วน ประมาณ 4 ตัวต่อ 1 ตารางเมตร ดังนั้น ในโรงเรือนดังกล่าว จะสามารถเลี้ยงได้ประมาณ 60 ตัว

โรงเรียนต้องอยู่ห่างจากบ้านพักอาศัยของตนเองและเพื่อนบ้านพอสมควร และมีพื้นที่สำหรับเลี้ยงสัตว์ปีกเป็นส่วนหนึ่งเพียงพอ และเหมาะสมกับจำนวนสัตว์ปีกที่เลี้ยง โดยมีตาข่าย/อวน หรือวัสดุอื่นไว้กั้นเป็นรั้วรอบบริเวณที่เลี้ยง พร้อมจัดให้มีอ่างน้ำยาฆ่าเชื้อพร้อมฝาปิดไว้บริเวณหน้าทางเข้าบริเวณที่เลี้ยงด้วย

รูป แบบโรงเรียน

รูป ตัวอย่างโรงเรียน

โรคที่สำคัญและการป้องกันโรคในไก่พื้นเมือง

โรคไข้หวัดนก (Avian influenza หรือ Bird flu)

เป็นโรคติดต่อในสัตว์ปีก เกิดจากเชื้อไวรัส แบ่งเป็น 2 ชนิด ได้แก่ ชนิดไม่รุนแรงและชนิดรุนแรง โรคไข้หวัดนกชนิดรุนแรงที่เกิดในประเทศไทยเป็นสายพันธุ์ H5N1 ที่สามารถติดต่อถึงคนได้

สัตว์ปีกอะไรบ้างที่เป็นโรคนี้

สัตว์ปีกทุกชนิดสามารถเป็นโรคนี้ได้ ทั้งนี้ เป็ดและนกที่ติดเชื้อไวรัส มักจะไม่แสดงอาการป่วย แต่จะขับเชื้อออกมาทางอุจจาระได้

โรคไข้หวัดนกติดต่อมาถึงสัตว์ปีกได้อย่างไร

โรคนี้สามารถติดต่อได้โดยเชื้อเข้าสู่เยื่อจมูก ตาหรือปาก ขณะกินอาหารที่ปนเปื้อนเชื้อโรคจากสิ่งคัดหลั่งต่างๆ เช่น อุจจาระ น้ำมูก น้ำตา น้ำลาย หรือสัมผัสสัตว์ปีกที่ป่วยหรือตายโดยตรง

สัตว์ปีกได้รับเชือนานเท่าใดจึงแสดงอาการ

ประมาณ 2-3 ชั่วโมง ถึง 3 วัน หรืออาจนานถึง 14 วัน ขึ้นอยู่กับชนิดของเชื้อ ปริมาณเชื้อและชนิดสัตว์ปีก

รูป มูลสัตว์ปีก

สัตว์ปีกที่ป่วยแสดงอาการอย่างไร

สัตว์ปีกที่ได้รับเชื้อจะแสดงอาการไอ จาม มีไข้ หน้าบวม หงอนหรือเหนียงบวม มีสีแดงคล้ำ ชัก มีจุดเลือดออกบริเวณหน้าแข้ง หรือตายกะทันหันโดยไม่มีอาการป่วย หรือกินอาหารลดลง ปริมาณไข่ลดลงหรือหยุดไข่

รูป ตายกะทันหัน

รูป ผิวหนังบริเวณหน้าเป็นสีคล้ำ หงอนหรือเหนียงบวม มีสีแดงคล้ำ

รูป มีปื้นเลือดออกบริเวณหน้าแข้ง

รูป ตาขุ่น

รูป หัวบวม

รูป มีอาการชักก่อนตาย

โรคไข้หวัดนกติดต่อมาถึงสัตว์ปีกในแหล่งที่เลี้ยงได้อย่างไร

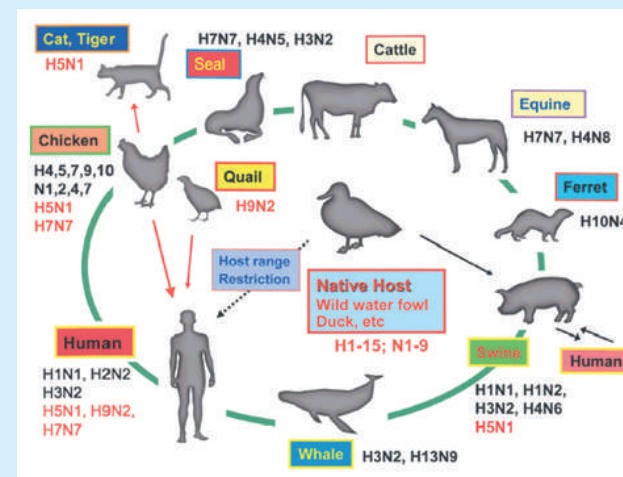
เชื้อไวรัสนี้สามารถแพร่กระจายเข้ามาในแหล่งที่เลี้ยง โดยอาจติดมากับนกธรรมชาติ สัตว์อื่นๆ สิ่งของเครื่องใช้ เช่น ถาดไข่ รถบรรทุกสัตว์ปีกหรือไข่ และยานพาหนะอื่นๆ ที่เข้าออกแหล่งที่เลี้ยง รวมถึงคนที่เข้าออกแหล่งที่เลี้ยงด้วย

รูป นกอพยพ

โรคนี้ติดต่อถึงคนได้หรือไม่ ติดต่อได้อย่างไร

โรคนี้ติดต่อสู่คนได้ แต่โอกาสน้อยมาก ส่วนใหญ่มักเกิดจากการสัมผัสน้ำมูก น้ำลาย อุจจาระ หรือสิ่งคัดหลั่งของสัตว์ป่วย ซึ่งอาจติดมากับมือ และเข้าสู่ร่างกายทางเยื่อเมือกของจมูกและตา ในปัจจุบันยังไม่พบการติดต่อของโรคผ่านการกินเนื้อหรือไข่ของสัตว์ปีกที่ปรุงสุกแล้ว

รูป วงจรการติดเชื้อไข้หวัดนก

คนได้รับเชือนานเท่าใดจึงแสดงอาการ

ประมาณ 1-3 วัน ผู้ป่วยที่เป็นเด็กเล็ก ผู้สูงอายุและผู้มีโรคประจำตัว มีภูมิคุ้มกันไม่ดี อาจมีอาการรุนแรงได้ โดยจะมีอาการหอบ หายใจลำบาก

โรคไข้หวัดนกมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทยหรือไม่

เนื่องจากทำให้มีผู้เสียชีวิตจึงมีผลกระทบต่อทั้งทางด้านสาธารณสุขและเศรษฐกิจ โดยเฉพาะเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ปีก ผู้จำหน่ายสัตว์ปีก ผู้บริโภค ธุรกิจอาหารสัตว์ อุตสาหกรรมการแปรรูป รวมทั้งมีผลกระทบอย่างมหาศาลต่อการส่งออกและต่อเนื่องถึงการท่องเที่ยว

ข้อเสียของการใช้วัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดนก

ทำให้ไม่สามารถทราบสถานะของโรค และเกิดการกลายพันธุ์ของเชื้อ ทำให้เชื้อแพร่ออกไปในสิ่งแวดล้อม และติดต่อสู่สัตว์ปีกอื่นๆ ทำให้เกิดโรคได้

ทำไมรัฐบาลจึงมีนโยบายไม่ใช้วัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดนกในสัตว์ปีก

- เนื่องจากวัคซีนไม่สามารถป้องกันโรคได้ 100% วัคซีนที่ใช้กันในปัจจุบันในหลายประเทศใช้ในการหยุดยั้งโรค หยุดยั้งการตายของสัตว์ปีก แต่สัตว์ปีกที่ใช้วัคซีนทั้งหมดจะถูกทำลายทิ้งหลังโรคสงบ ไม่ใช่ฉีดเป็นโปรแกรมประจำ
- สัตว์ปีกที่ได้รับเชื้อหลังจากทำวัคซีนสามารถขับเชื้อออกมาทางอุจจาระได้ ทำให้มีเชื้อแพร่ไปในสิ่งแวดล้อม ทำให้ติดต่อไปยังสัตว์ปีกอื่น และเกิดการระบาดของโรคได้

โรคนิวคาสเซิล (Newcastle Disease)

สาเหตุ	พารามิกโซไวรัส (Paramyxovirus)
การติดต่อ	การหายใจ การกินอาหารหรือน้ำที่มีเชื้อปนเปื้อน
ระยะฟักตัว	5-6 วัน
อาการสำคัญ	ระบบหายใจ - หายใจลำบาก ไอ จาม มีน้ำมูก ตาและระบบทางเดินอาหาร - ท้องเสีย ถ่ายสีเขียวอาจมีเลือดปน ระบบประสาท - หัวสั่น ตัวสั่น กล้ามเนื้อกระตุก อัมพาต คอบิด

การรักษา/ป้องกัน ไม่มีการรักษา ป้องกันโดยการทำวัคซีนโดยเริ่มฉีดครั้งแรกในช่วงอายุ 7-10 วัน (เชื้อเป็น) ฉีดครั้งที่ 2 เมื่ออายุ 3 สัปดาห์ (เชื้อเป็น) ครั้งที่ 3 เมื่ออายุ 8 สัปดาห์ (เชื้อเป็น) ครั้งที่ 4 เมื่ออายุ 16 สัปดาห์ (เชื้อเป็นและเชื้อตาย) และหลังจากนั้นฉีดซ้ำทุก 6-8 สัปดาห์ (เชื้อเป็นและเชื้อตาย)

รูป ไม่มีการทางระบบประสาท เช่น คอบิด ปีกและขาเป็นอัมพาต

รูป ท้องเสีย ถ่ายเป็นสีเขียว

รูป การอักเสบของเยื่อตา

รูป จุดเลือดออกที่ระบบทางเดินอาหาร

โรคพอก (Fowl Pox)

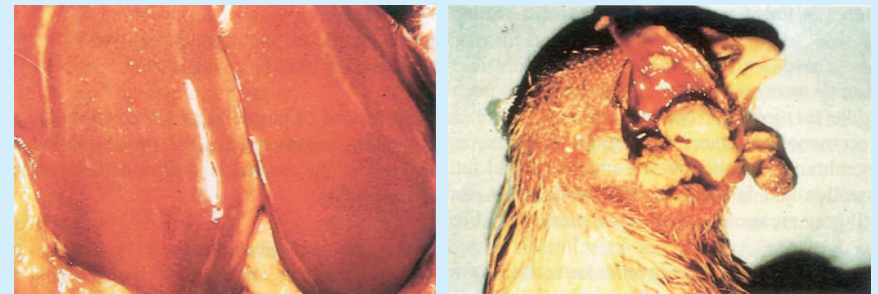
- สาเหตุ** โฟลล์พอกไวรัส (fowl poxvirus)
- การติดต่อ** ทางบาดแผลหรือรอยขีดข่วน ยุงหรือแมลงดูดเลือด
- ระยะฟักตัว** 4-10 วัน
- อาการสำคัญ** **ฝีดาษแห้ง** เป็นตุ่มนูนหรือสะเก็ดบริเวณผิวหนังที่ไม่มีขน เช่น หัว คอ รอบทวาร ขา
- ฝีดาษเปียก** มักเป็นแผ่นนูนสีเหลือง พบภายในปาก ไช้ส โพรงจมูก คอ กล้องเสียง หลอดลม
- การรักษา/ป้องกัน** ใช้ทิงเจอร์ทาที่ผิวหนัง 1-2 ครั้ง (ระวังเข้าตาไก่) ป้องกันโดยการทำวัคซีนในไก่อายุ 5 สัปดาห์ไก่จะมีความคุ้มโรคอยู่ได้นาน 1 ปี

รูป ตุ่มนูนหรือสะเก็ดบริเวณผิวหนัง

โรคหิวฉิบา-ไก่ (Fowl Cholera)

- สาเหตุ** เชื้อแบคทีเรียแกรมลบ พาสจูเรลล่า มัลโตซิเดา
- การติดต่อ** การกินอาหารหรือน้ำที่มีเชื้อปนเปื้อน การหายใจ การแพร่เชื้อผ่านไข่ หรือพาหะ
- ระยะฟักตัว** 2 สัปดาห์
- อาการสำคัญ** **ชนิดเฉียบพลัน** ป่วยและตายกะทันหันโดยไม่แสดงอาการให้เห็น หรืออาจพบไข้สูง มีน้ำมูก น้ำลายไหล เป็นเมือก หัวตก หน้าและหงอนสีม่วงคล้ำ หายใจลำบากและถี่ เบื่ออาหาร กระหายน้ำ ท้องร่วง ขนร่วง
- ชนิดเรื้อรัง** จะมีอาการป่วยนานเป็นเดือนๆมีอาการหงอยซึม พบลักษณะบวมที่เหนียง โพรงจมูก ข้อขา ข้อปีก ฝ่าเท้า และบริเวณก้น ตาแฉะ หายใจหอบ
- การรักษา/ป้องกัน** ยาปฏิชีวนะ เช่น เจนตามัยซิน เ็นโรฟล็อกซาซินหรือยาซัลฟา โดยการฉีด หรือละลายน้ำให้กิน ติดต่อกัน 2 - 3 วัน ป้องกันโดยการทำวัคซีน โดยเริ่มฉีดครั้งแรกเมื่ออายุ 5 สัปดาห์ และฉีดซ้ำทุก 12 สัปดาห์

รูป ตับจะมีจุดเนื้อตายเล็กๆ สีขาวคล้ายผงซอสล์กระจายอยู่

รูป ก้อนหนองที่บริเวณหัว

โรคบิด (Pullorum disease, Bacillary white diarrhea)

สาเหตุ เชื้อแบคทีเรีย แซลโมเนลลา พัลโลรัม (*Salmonella pullorum*)
การติดต่อ ผ่านทางไข่จากแม่ไก่ที่ติดเชื้อ การสัมผัส การกินและการ
หายใจที่มีการปนเปื้อนในสิ่งแวดล้อม

อาการที่สำคัญ ไก่ที่ติดเชื้อมีอาการหงอย ซึม คอตก ตาปิด ขนยุ่ง
จับกลุ่มอยู่รวมกัน ไม่กินอาหาร ถ่ายอุจจาระเหลว มีสีขาว
ปนเมื่อติดเชื้อถึงระบบหายใจ ไก่จะหายใจหอบ และ
มักตายภายใน 8 - 20 วัน ลูกไก่ที่รอดจะแคระแกร็น โตช้า
ส่วนไก่ใหญ่ถ้ารอดจะเป็นตัวอมโรคสามารถแพร่เชื้อต่อไป
ไข่สดและอัตราการฟักไข่ต่ำ

รอยโรค ไก่ที่ตายเฉียบพลัน อวัยวะภายใน เช่น ตับ ม้าม หัวใจ
และปอดแสดงอาการติดเชื้อ คือ มีขนาดใหญ่พบจุดเลือด
ออกเป็นปื้นล้อมรอบตัวเชื้อ เยื่อหุ้มหัวใจหนาและขุ่น พบเป็น
ฝ้าในส่วนของกล้ามเนื้อหัวใจและปอด กล้ามเนื้อที่กระเพาะปอด
และลำไส้สำหรับไก่ใหญ่ที่เป็นโรคแบบเรื้อรังและตัวอมโรคจะ
พบรอยโรคชัดเจน ที่รังไข่ คือ ไข่มีความหนาตัว ผิดรูป สีซีด
และมีของเหลวข้นหรือบางครั้งเป็นน้ำอยู่ภายใน ไข่ที่ติดเชื้อนี้
จะเกาะกลุ่มปะปนกับไข่ที่ไม่ติดเชื้อ นอกจากนี้ ยังพบฝีนอง
กล้ามเนื้อหัวใจเยื่อหุ้มกล้ามเนื้อหนา มีหนองในช่องท้อง

การรักษา/ป้องกัน การรักษาอาจได้ผลไม่แน่นอน ควรเน้นการป้องกันโรคโดย
การจัดการและมีสุขศาสตร์พื้นฐานที่ดี

รูป อุจจาระเหลวสีขาวติดกัน

รูป ไข่ในส่วนกล้ามเนื้อหัวใจ

แจ้งเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ทันทีหากสัตว์ปีกของท่าน

- สัตว์ปีกที่ถูกเลี้ยงในระบบฟาร์ม มีอัตราการตายอย่างน้อยร้อยละ 1 ใน 2 วัน
หรือมีอัตราการกินอาหารและน้ำลดลงร้อยละ 20 ใน 1 วัน หรืออัตรา
การสูญเสียมากกว่าร้อยละ 5 ต่อรุ่นการเลี้ยง
- สัตว์ปีกที่ถูกเลี้ยงแบบหลังบ้าน มีอัตราการตายอย่างน้อยร้อยละ 5 ใน 2 วัน
และแสดงอาการอื่นร่วมด้วย ดังนี้

1. ตายกะทันหัน
2. อาการระบบทางเดินหายใจ เช่น หายใจลำบาก หน้าบวม น้ำตาไหล
3. อาการทางระบบประสาท เช่น ชัก คอบิด
4. ท้องเสีย หรือขนยุ่ง ซึม ไม่กินอาหาร ไข่สด ไข่รูปร่างผิดปกติ
หงอนเหียงสีคล้ำ หรือหน้าแข้งมีจุดเลือดออก

การป้องกันโรคในฟาร์มสัตว์ปีกพื้นเมือง

1. ปรับระบบการเลี้ยงให้สามารถดูแลไก่พื้นเมืองได้ทั่วถึง
2. ควบคุมการเข้า-ออกของคน สัตว์ ยานพาหนะภายในแหล่งที่เลี้ยง
 - 2.1 ห้ามบุคคลภายนอกเข้าแหล่งที่เลี้ยงโดยไม่จำเป็น บุคคลที่
เข้าออกแหล่งที่เลี้ยงต้องผ่านการฆ่าเชื้อก่อนเข้า-ออก แหล่งที่เลี้ยงทุกครั้ง
(จุ่มเท้า)
 - 2.2 หลีกเลี้ยงยานพาหนะเข้าแหล่งที่เลี้ยงโดยไม่จำเป็น หาก
จำเป็นต้องเข้าแหล่งที่เลี้ยงให้ฉีดพ่นยานพาหนะด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อโรคก่อน

รูป การพ่นน้ำยาฆ่าเชื้อ

3. งดซื้อสัตว์ปีกจากพื้นที่อื่นๆ เข้ามาเลี้ยงในพื้นที่ที่ไม่เกิดโรค
4. ไม่ใช้น้ำจากแหล่งน้ำสาธารณะ เช่น แม่น้ำ ลำคลอง ควรใช้น้ำ
สะอาดในการเลี้ยงสัตว์ปีก

รูป การเก็บทำลายซากสัตว์ปีก

5. ป้องกันเชื้อโรคที่ปนเปื้อนไข่ และถ่ายไข่ในแหล่งที่เลี้ยงโดยฆ่าเชื้อโรคที่ไข่และถ่ายไข่ทุกครั้งก่อนนำเข้าแหล่งที่เลี้ยง

6. หากสัตว์ปีกป่วยหรือตายไม่ว่าด้วยสาเหตุใด ให้รีบแจ้งเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ ปศุสัตว์ตำบล อาสาพัฒนาปศุสัตว์ เจ้าพนักงานสัตวบาล เครือข่ายเฝ้าระวังโรค และเครือข่ายของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น อาสาสมัครสาธารณสุขฝ่ายปกครอง องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ฯลฯ ทันที เพื่อไปดำเนินการควบคุมโรคและทำลายเชื้อโรค และควรปฏิบัติตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่อย่างเคร่งครัด ป้องกันการแพร่ระบาดของโรค ควรสวมผ้าพลาสติกกันเปื้อน ฝาปิดปากและจมูก งดมือ หมวก เมื่อต้องสัมผัสสัตว์ปีกที่ตาย และควรนำอุปกรณ์ที่ใช้แล้วไปแช่และซักล้างด้วยผงซักฟอกก่อนนำมาใช้ใหม่ หรือนำไปเผา หรือฝัง

7. ห้ามนำสัตว์ปีกที่ป่วยหรือตายไปบริโภคหรือจำหน่าย

8. ห้ามนำสัตว์ปีกที่ป่วยหรือตายทิ้งลงในแหล่งน้ำสาธารณะให้ทำการเผาหรือฝังใต้ระดับพื้นดินไม่น้อยกว่า 50 เซนติเมตร และราดทับด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อโรค

9. ล้างมือทุกครั้ง ก่อนและหลังสัมผัสสัตว์ปีก

รูป การฝังกลบและการพ่นน้ำยาฆ่าเชื้อ

วิธีการทำความสะอาดและทำลายเชื้อโรคในเล้าไก่และโรงเรือน

1. นำวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ออกนอกโรงเรือนและทำลายเชื้อโรค ดังนี้
 - 1.1 ทำความสะอาดด้วยน้ำผสมผงซักฟอกถูหรือขัดคราบไขมัน ฝุ่น แล้วล้างออกด้วยน้ำสะอาด
 - 1.2 แช่หรือพ่นน้ำยาฆ่าเชื้อ
 - 1.3 ตากวัสดุอุปกรณ์ให้แห้ง
2. กำจัดเศษอาหาร มูลสัตว์ สิ่งปฏิกูล หยากไยออกจากโรงเรือนราดด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อ แล้วทำลายโดยการเผาหรือฝัง ไม่ควรนำมูลไก่ไปทำปุ๋ย
3. กำจัดสัตว์พาหะ เช่น หนู มด ปลวก ด้วยสารเคมีที่ใช้ในการกำจัดสัตว์พาหะดังกล่าว เช่น ยาเบื่อหนู หรือยากำจัดมด ปลวก
4. ทำความสะอาดโรงเรือนด้วยน้ำผสมผงซักฟอก โดยการถูหรือขัดคราบไขมัน ฝุ่นออกแล้วล้างด้วยน้ำสะอาดอีกครั้ง
5. พ่นน้ำยาฆ่าเชื้อโรคให้ทั่วทุกซอกทุกมุมของโรงเรือน โดยการผสมยาฆ่าเชื้อในอัตราส่วนตามที่กำหนดไว้ในฉลากข้างขวด

รูป การทำความสะอาดเล้าไก่และโรงเรือน

ยาฆ่าเชื้อที่ใช้ในการควบคุมและลดการกระจายเชื้อโรค

เชื้อไวรัสใช้หัวذنกจะมีความไวต่อน้ำยาฆ่าเชื้อเกือบทุกชนิด และสามารถทำให้อ่อนกำลังลงได้โดยใช้ความร้อนและความแห้ง ควรล้างวัสดุอุปกรณ์ และยานพาหนะด้วยผงซักฟอก และใช้น้ำยาฆ่าเชื้อทำลายเชื้อโรคเพื่อควบคุมมิให้มีการปนเปื้อนเชื้อโรคไปกับยานพาหนะ กลุ่มยาฆ่าเชื้อที่ได้ผลดีในการทำลายเชื้อ คือ

1. กลูตาราลดีไฮด์ (Glutaraldehyde)
2. แอมโมเนียมคลอไรด์ (Ammonium chloride)
3. สารประกอบควอเตอร์นารี แอมโมเนียม (Quarternary ammonium compound)
4. สารประกอบคลอรีน (Chlorine compound)
5. สารประกอบไอโอดีน (Iodine compound) เช่น เบต้าดีน โพวิดีน เป็นต้น

รูป น้ำยาฆ่าเชื้อ

6. ฟีนอล (Phenol) เช่น เดทตอล เป็นต้น
7. สารที่เป็นกรด-ด่างแก่ เช่น โซเดียมไฮโปคลอไรด์

การกำจัดเชื้อในสัตว์ปีก

การที่ไก่จะมีภูมิคุ้มโรคดีขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการ เช่น โปรแกรมการกำจัดเชื้อที่ดี การเลือกชนิดวัคซีนที่เหมาะสมและคุณภาพดี วิธีการให้วัคซีน สภาพอากาศและสุขภาพของฝูงไก่เองขณะที่ทำวัคซีนเป็นต้น นอกจากนี้ การทำวัคซีนในฝูงไก่พร้อมๆ กัน ยังยากที่จะให้ทุกตัวสร้างภูมิคุ้มกันโรคได้ดีเท่าเทียมกัน ถึงแม้ว่าทำวัคซีนไปแล้วได้ผลสมบูรณ์ตามเป้าหมาย แต่โรคอาจเกิดกับไก่เป็นบางส่วน ทำให้ภูมิคุ้มกันโรคหมดเร็วกว่าที่ควร ดังนั้น บางครั้งจึงจำเป็นต้องมีการทำวัคซีนซ้ำ

ข้อควรทราบก่อนการทำวัคซีน

1. ทำวัคซีนให้แก่สัตว์ที่มีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรง และไม่เป็นโรคเท่านั้น
2. ศึกษารายละเอียดการเก็บรักษาและการทำวัคซีนตามคำแนะนำเฉพาะของวัคซีนแต่ละชนิด เพื่อให้วัคซีนมีประสิทธิภาพดีที่สุด และสามารถเก็บรักษาได้นาน
3. ใช้วัคซีนตามคำแนะนำของสัตวแพทย์เท่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่มีโรคระบาดเกิดขึ้นแล้ว หรือเกิดโรคระบาดในบริเวณใกล้เคียง
4. วัคซีนสามารถใช้จนถึงวันหมดอายุที่ระบุไว้ข้างขวด
5. อย่าให้วัคซีนถูกความร้อนหรือแสงแดด และต้องให้วัคซีนครบตามขนาดที่กำหนดไว้
6. หลังให้วัคซีนแก่สัตว์ที่กำลังจะนำไปส่งโรงฆ่า ควรเว้นช่วงเวลาตามคำแนะนำของวัคซีนแต่ละชนิด
7. วัคซีนที่เหลือจากการใช้ควรทำลาย เพื่อหลีกเลี่ยงจากการปนเปื้อนด้วยเชื้อโรคอื่น ซึ่งจะทำให้คุณภาพวัคซีนลดลงและเป็นอันตรายในการนำไปใช้ครั้งต่อไป

8. ขวดบรรจุวัคซีนหรือภาชนะที่ใช้ในการผสมวัคซีน เมื่อใช้แล้วควรดื่มหรือเผาทำลายเชื้อก่อนทิ้ง โดยเฉพาะวัคซีนเชื้อเป็น
9. ต้องให้วัคซีนซ้ำเมื่อหมดระยะความคุ้มโรคของวัคซีนแต่ละชนิด
10. วัคซีนแบบที่ต้องผสมกับน้ำยาละลาย เมื่อผสมแล้วต้องใช้ให้หมดภายใน 2 ชั่วโมง ระหว่างนั้นต้องเก็บในกระติกน้ำแข็ง
11. วัคซีนที่เสื่อมสภาพ หมดอายุ มีการปนเปื้อน หรือสีของวัคซีนเปลี่ยนไป ห้ามนำมาใช้
12. การป้องกันโรคด้วยวัคซีนให้ได้ผล ต้องพยายามให้แก่สัตว์ทุกตัวในหมู่บ้าน ยิ่งปริมาณสัตว์ที่ได้รับวัคซีนมาก ระดับภูมิคุ้มโรคในฝูงก็ยิ่งสูง โอกาสที่เกิดโรคระบาดจึงมีน้อย
13. การให้วัคซีนเพื่อสร้างระดับความคุ้มโรคในแม่พันธุ์ สามารถถ่ายทอดภูมิคุ้มกันให้ลูกได้ในระยะแรกเกิด

ตารางที่ 9 โปรแกรมวัคซีนสำหรับไก่พื้นเมือง

อายุ	วัคซีนที่ใช้						
	อหิวาต์ เปิด-ไก่	นิวคาสเซิล เชื้อเป็น สเตรน ลาโซต้า	นิวคาสเซิล เชื้อตาย สเตรน ลาโซต้า	กัมโบโรเชื้อ เป็น	กัมโบโรเชื้อ ตาย	หลอดลม อักเสบติดต่อ ในไก่	ฝีดาษไก่
5-7 วัน						✓	
7-10 วัน		✓					
14 วัน				✓			
14-21 วัน						✓	
3 สัปดาห์		✓					
5 สัปดาห์	✓			✓			✓
8 สัปดาห์		✓					
16 สัปดาห์		✓	✓				
18 สัปดาห์					✓		
ทุกๆ 6-8 สัปดาห์		✓	✓			✓	
ทุกๆ 12 สัปดาห์	✓						
วิธีใช้	ฉีดเข้า กล้ามเนื้อ/ ใต้ผิวหนัง	หยอดตา/จุ่ม ละลายน้ำ, สเปรย์/พ่นละออง	ฉีดเข้า กล้ามเนื้อ/ ใต้ผิวหนัง	ละลายน้ำ	ฉีดเข้า กล้ามเนื้อ/ ใต้ผิวหนัง	หยอดตา/ จุ่ม	แทงปีก

การเตรียมอุปกรณ์ก่อนทำวัคซีน

1. อุปกรณ์ในการทำวัคซีน เช่น เข็มและกระบอกฉีดยา ต้องต้มในน้ำสะอาดให้เดือดนาน 15 นาที ก่อนและหลังการใช้ ห้ามแช่ในน้ำยาฆ่าเชื้อโรค
2. วัคซีนชนิดเป็นน้ำหรือน้ำมันพร้อมฉีด จะต้องทำความสะอาดจุกยางและคอขวดด้วยสำลีชุบแอลกอฮอล์ เชยวัคซีนให้เป็นเนื้อเดียวกัน แล้วใช้เข็มและกระบอกฉีดยาที่ต้มสะอาดแล้วดูดวัคซีนออกมาตามขนาดที่จะใช้
3. วัคซีนชนิดที่จะต้องผสมก่อนใช้ ต้องใช้เข็มและกระบอกฉีดยาที่ต้มสะอาดดูดน้ำยาละลายที่เตรียมไว้สำหรับวัคซีนแต่ละชนิดฉีดเข้าไปในขวดบรรจุวัคซีน เชยให้เข้ากันประมาณ 2-5 นาที แล้วดูดวัคซีนออกมาตามขนาดที่จะใช้ วัคซีนที่ละลายแล้วต้องใช้ให้หมดภายใน 2 ชั่วโมง ระหว่างการใช้จะต้องเก็บวัคซีนในกระติกน้ำแข็ง สำหรับหลอดบรรจุวัคซีนและอุปกรณ์ในการทำ เมื่อใช้แล้วควรดื่มทำลายเชื้อก่อนทิ้งหรือเก็บไว้ โดยเฉพาะวัคซีนเชื้อเป็น

วัคซีนสำหรับสัตว์ปีก

วัคซีนอหิวาต์เป็ด-ไก่

วัคซีนนิวคาสเซิลเชื้อเป็น
สเตรนลาโซต้า

วัคซีนหลอดลมอักเสบติดต่อในไก่

วัคซีนรวมนิวคาสเซิลและ
หลอดลมอักเสบติดต่อในไก่

วัคซีนฝีดาษไก่

วัคซีนกาฬโรคเป็ด

ตำแหน่งที่ฉีดวัคซีน

1. ฉีดเข้ากล้ามเนื้อ ใช้เข็มเบอร์ 20-21 ยาว 1/2 นิ้ว บริเวณกล้ามเนื้อหน้าอก หรือกล้ามเนื้อโคนขาหลัง ฉีดเข้ากล้ามเนื้อหน้าอกจะมีความปลอดภัยสูงกว่าฉีดเข้ากล้ามเนื้อขาหลัง เนื่องจากกล้ามเนื้อขาหลังมีเส้นประสาทใหญ่พาดผ่าน
2. ฉีดเข้าใต้ผิวหนัง ใช้เข็มเบอร์ 20-21 ยาว 1/2 นิ้ว บริเวณหลังคอ
3. หยอดตา ดึงหนังตาล่าง หยดวัคซีนด้วยหลอดหยดลงที่ตา
4. หยอดจมูก ใช้นิ้วมือปิดจมูกข้างหนึ่งแล้วหยดวัคซีนที่รูจมูกอีกข้างหนึ่ง เมื่อสัตว์สูดวัคซีนแล้วจึงปล่อยนิ้ว
5. แหวงปีก ใช้เข็มรูปส้อมจุ่มวัคซีนในขวดให้มิดเข็ม แหวงที่พังผืดของปีก (Wing Web) อย่าให้ถูกเส้นเลือด

ฉีดเข้ากล้ามเนื้อ

หยอดตา

หยอดจมูก

แหวงปีก

สิ่งที่เกษตรกรต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัด

1. จัดให้มีอ่างน้ำยาฆ่าเชื้อพร้อมฝาปิด หรือวางไว้ในที่ร่มป้องกันแสงแดดและฝนได้ โดยก่อนเข้าโรงเรือนต้องจุ่มเท้าในอ่างน้ำยาฆ่าเชื้อโรคทุกครั้ง

2. หมั่นเปลี่ยนน้ำยาฆ่าเชื้อโรคในอ่างจุ่มเท้าทุกครั้ง เมื่อพบว่าสกปรก หรืออย่างน้อยสัปดาห์ละครั้ง

รูป การจุ่มเท้าด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อ

3. เปลี่ยนน้ำกินและทำความสะอาดภาชนะใส่น้ำกินของไก่ทุกวัน

4. ภายในโรงเรือนที่ไก่ออนให้ปุ๋ยสดรองพื้นเช่น แกลบ ฟางข้าว และเปลี่ยนเมื่อพบว่าสกปรก

5. มีภาชนะใส่น้ำ และถังอาหารให้ไก่กินอย่างเพียงพอ

6. ให้อาหารเสริมนอกจากหาคินเอง เช่น ข้าวโพด ข้าวเปลือก เศษพืชผัก/ผลไม้ หญ้า แหน หยวกกล้วยสับ ฯลฯ ให้ไก่กินทุกวัน

7. ในกรณีที่จะนำสัตว์ปีกเข้าร่วมฝูงต้องมีการกักกันไว้ในบริเวณอื่นก่อนอย่างน้อย 7 วัน

8. ดูแล/ตรวจสอบสุขภาพไก่เป็นประจำทุกวัน

รูป ตัวอย่างการเก็บ Cloacal swab

การป้องกันโรคในสัตว์ปีกสำหรับผู้บริโภค

1. เลือกซื้อสัตว์ปีกจากแหล่งที่เลี้ยงที่ผ่านการรับรองมาตรฐานแหล่งที่เลี้ยงสัตว์ปีกของกรมปศุสัตว์

2. เลือกซื้อเนื้อสัตว์ปีก ไข่ และผลิตภัณฑ์สัตว์ปีกจากแหล่งจำหน่ายที่ถูกต้องลักษณะ

3. ไม่ซื้อสัตว์ปีกที่มีราคาถูกผิดปกติ หรือสภาพซากไม่สมบูรณ์ มีจุดเลือดออก สีของเนื้อซีด หรือเกลี้ยงผิดปกติ

4. เลือกซื้อไข่ที่บรรจุในภาชนะที่สะอาด ไม่มีมูลติดเปลือกไข่

5. บริโภคเฉพาะเนื้อสัตว์ปีกและไข่ที่ปรุงสุก

6. หลังจากการปรุงอาหาร ต้องล้างมือด้วยสบู่ทุกครั้ง

รูป ผลิตภัณฑ์จากสัตว์ปีก

การป้องกันโรคในสัตว์ปีกสำหรับผู้ซื้อสัตว์ปีกที่มีชีวิต

1. ไม่ซื้อสัตว์ปีกที่ป่วยหรือตายจากแหล่งที่เลี้ยงที่มีสัตว์ปีกตายมากผิดปกติ
2. เมื่อซื้อสัตว์ปีกที่โตแล้วไม่ควรแวะแหล่งที่เลี้ยงสัตว์ปีกอื่น หากจำเป็นต้องเข้าแหล่งที่เลี้ยงอื่นอีกให้จอดยานพาหนะ
3. ต้องทำความสะอาดและฉีดพ่นน้ำยาฆ่าเชื้อโรคยานพาหนะที่ใช้ในการขนส่ง เช่น ตัวรถ ล้อรถ
4. ควรระมัดระวังตนเองโดยการใส่ผ้าปิดปากและจมูกสวมแว่นตา ถุงมือ รองเท้าบู๊ท ล้างมือ และอาบน้ำชำระร่างกาย พร้อมทั้งเปลี่ยนเสื้อผ้าหลังสัมผัสสัตว์ปีก

การป้องกันโรคในสัตว์ปีกในโรงฆ่าสัตว์ปีก

1. ไม่รับสัตว์ปีกป่วยเข้าโรงฆ่า
2. ถ้ามีสัตว์ตายให้ทำลายด้วยการเผาหรือฝัง
3. หากพบซากสัตว์ปีกหรือเครื่องในสัตว์ปีกมีความผิดปกติ เช่น มีจุดเลือดออก เลือดคั่ง หรือมีสีคล้ำผิดปกติให้ทำลายซากสัตว์ปีกหรือเครื่องในสัตว์ปีกโดยการเผาหรือฝัง

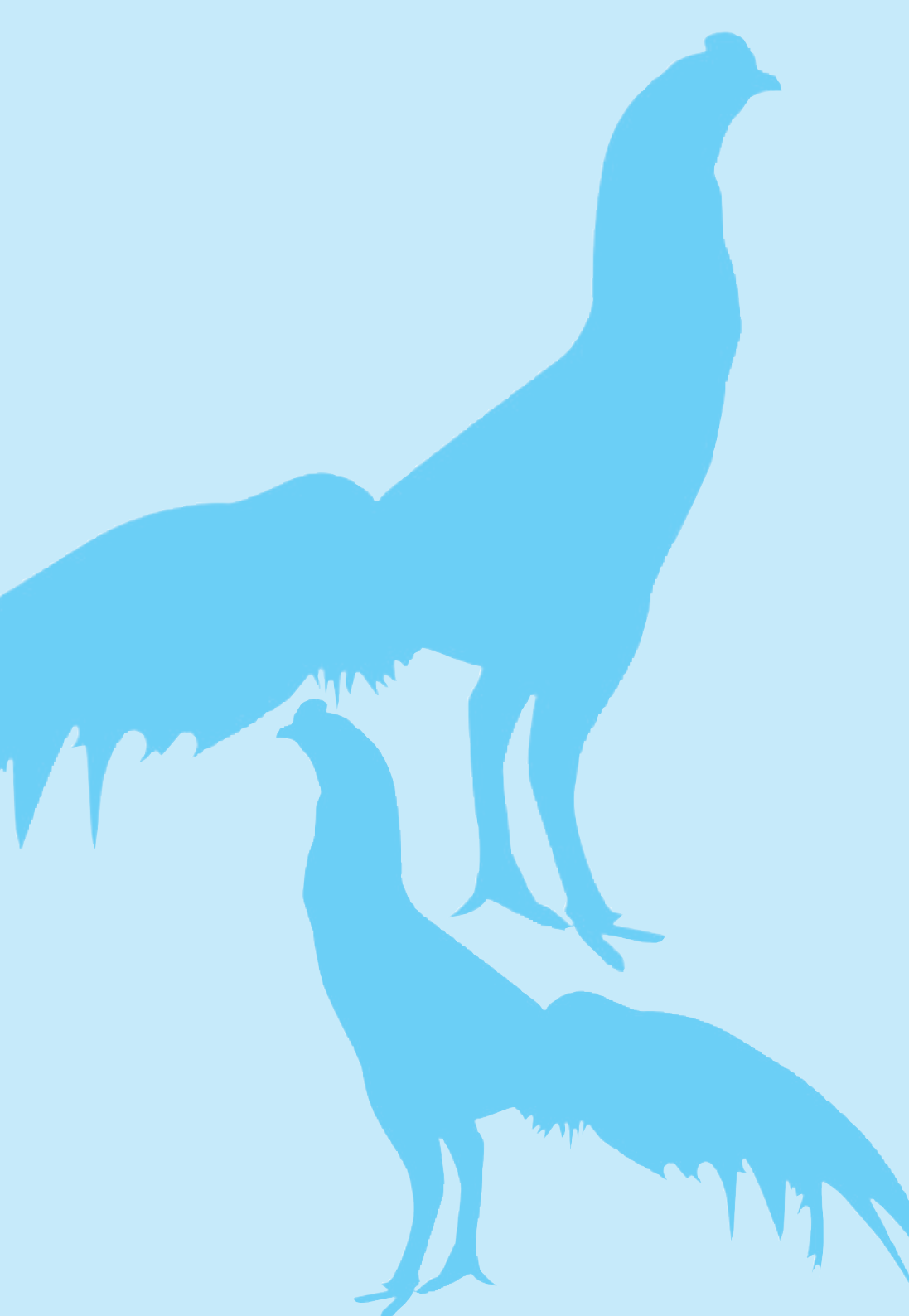

รูป เครื่องในสัตว์ปีกมีความผิดปกติ

4. ล้างบริเวณที่ชำแหละสัตว์ปีกให้สะอาดด้วยผงซักฟอก พร้อมทั้งราดหรือฉีดพ่นด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อโรค

เอกสารอ้างอิง

- กองบำรุงพันธุ์สัตว์ กรมปศุสัตว์. 2550. คู่มือการเลี้ยงไก่พื้นเมือง. ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด. กรุงเทพฯ. 22 หน้า
- จิโรจ ศศิปรียจันทร์. 2547. การจัดการและโรคสำคัญในไก่เนื้อ. บริษัท ธนาเพลส แอนด์ กราฟฟิค จำกัด. กรุงเทพฯ. 232 หน้า.
- สถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ กรมปศุสัตว์. 2549. โรคสัตว์ปีก. ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด. กรุงเทพฯ. 13 หน้า
- สวัสดิ์ ธรรมบุตร. 2545. การเลี้ยงไก่ชนและไก่พื้นเมือง. บริษัท นาคา อินเตอร์มีเดีย จำกัด. กรุงเทพฯ. 112 หน้า.
- สำนักควบคุม ป้องกันและบำบัดโรคสัตว์ กรมปศุสัตว์. 2548. คู่มือการทำลายสัตว์ปีกสำหรับผู้ปฏิบัติงาน. 28 หน้า.
- สำนักควบคุม ป้องกันและบำบัดโรคสัตว์ กรมปศุสัตว์. 2550. การป้องกันโรคไข้หวัดนก. 28 หน้า.

เลี้ยงสัตว์ให้ได้ผลดี จะต้องมี

- * สัตว์พันธุ์ดี
- * อาหารดี
- * โรงเรือนดี
- * การจัดการดี
- * การควบคุมป้องกันโรคดี

หากสัตว์ปีกของท่านมีอาการดังต่อไปนี้

- * ตายกะทันหันโดยไม่แสดงอาการผิดปกติมากกว่าร้อยละ 5 ใน 2 วัน
- * ซึม ขนยุ่ง ไม่กินอาหาร ท้องเสีย เขັก คอปิด
- * มีน้ำมูก หายใจไม่ออก หัวบวม หงอนเหี่ยยงคล้ำ หน้าแข้งมีจุดเลือดออก
- * ไข่ลด หรือไข่มีรูปร่างผิดปกติ

รีบแจ้งเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ท้องถิ่นทันที

กรมปศุสัตว์ห่วงใยเกษตรกรไทย ร่วมใจป้องกันโรคใช้หวัดนกอย่างถูกวิธี